

Файфура Василь, Сидорук Борис, Любезна Ірина. Особливості формування фонду охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні. *Економічний дискурс*. 2025. Випуск 3. С. 156-163.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2025-2-16>

УДК 504.05 : 502

JEL Classification Q56, Q57

Файфура Василь

к. е. н., доцент, доцент кафедри екології та охорони здоров'я

Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури
Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

E-mail: v.faifura@wunu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4040-0028

Сидорук Борис

д. е. н., с.н.с, професор кафедри екології та охорони здоров'я

Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури
Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

E-mail: b_sidoruk@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7705-6489

Любезна Ірина

к. е. н., доцент, доцент кафедри екології та охорони здоров'я

Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури
Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

E-mail: liubeznairina@gmail.com

ORCID: 0009-0005-7621-3170

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація

Вступ. У контексті регіонального розвитку важливу роль відіграють обласні фонди охорони навколишнього природного середовища, які акумулюють кошти з різних джерел – екологічного податку, грошових стягнень, інвестиційних надходжень. Аналіз структури, динаміки фінансування та видатків таких фондів дозволяє оцінити ефективність екологічної політики, виявити пріоритетні напрями витрат, а також визначити потенціал для вдосконалення механізмів ресурсного забезпечення природоохоронної діяльності.

Методи. У дослідженні використовувалися методи системного і порівняльного аналізу та емпіричного дослідження. Збір даних проводився шляхом аналізу наукових публікацій, нормативно-правової бази та інформаційних матеріалів державної служби статистики України. За допомогою використання методів аналізу і синтезу, а також статистичного методу проведено дослідження тенденцій надходжень та витрат фонду охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні. При формулюванні висновків застосовано абстрактно-логічний метод.

Результати. Проведений аналіз засвідчує нестабільність динаміки грошових стягнень до фонду охорони

навколишнього природного середовища Тернопільської області в останні 5 років, що зумовлює коливання його загальних надходжень. За результатами проведеного дослідження встановлено нерівномірність фінансування природоохоронних заходів у межах області. Здійснений аналіз показує, що в структурі природоохоронних витрат саме витрати на поводження з відходами мають тенденцію до зростання з різними піковими значеннями в окремі роки.

Перспективи. Результати дослідження підтверджують необхідність подальшого дослідження особливостей стратегічного планування екологічного фінансування, посилення інвестиційної складової та вдосконалення механізмів контролю за використанням коштів. В перспективі це дозволить забезпечити ефективну реалізацію природоохоронної політики на регіональному рівні.

Ключові слова: витрати на охорону довкілля, природоохоронні заходи, регіональний рівень, управління відходами, фонд охорони навколишнього середовища.

Вступ.

Охорона навколишнього природного середовища є одним із ключових напрямів сталого розвитку, що набуває особливої актуальності в умовах глобальних екологічних викликів та зростаючого антропогенного навантаження. Ефективне управління природоохоронною діяльністю потребує не лише науково обґрунтованих рішень, а й стабільного фінансування, яке забезпечує реалізацію екологічних програм, модернізацію інфраструктури та впровадження інноваційних технологій.

У контексті регіонального розвитку важливу роль відіграють обласні фонди охорони навколишнього природного середовища, які акумулюють кошти з різних джерел – екологічного податку, грошових стягнень, інвестиційних надходжень. Аналіз структури та динаміки фінансування таких фондів дозволяє оцінити ефективність екологічної політики, виявити пріоритетні напрями витрат, а також визначити потенціал для вдосконалення механізмів ресурсного забезпечення. Все це вимагає всебічних досліджень та розробки заходів щодо ефективного наповнення фондів охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Висвітленням загальних питань дослідження основних напрямів державної екологічної політики на регіональному рівні та проблемам активізації природоохоронної роботи присвячено чимало наукових праць, зокрема: С. Дусановського, С. Покропивного, А. Бохана, З. Варналія, В. Сизоненка.

Різним аспектам фінансування охорони навколишнього природного середовища присвячені роботи низки науковців, серед них варто виділити праці наступних вчених: О. Веклич [1], В. Глухова [2], О. Гордей, В. Биховченко, А. Суханова, О. Новицька [3], І. Конєва [4], В. Бабіченко, В. Глухова, Х. Кравченко [5]. Фінансово-економічний механізм природоохоронної діяльності, зокрема функціонування, напрями використання і роль фондів охорони навколишнього природного середовища, досліджувався такими вченими, як: М. Матвєєв, О. Мерза, В. Кравців, М. Хвесик, М. Ігнатенко, Л. Мельник, О. Врублевська, М. Проскурня, А. Кернична, С. Данилко та ін.

Однак, незважаючи на велику кількість досліджень на шляху вирішення завдань покращення ефективності фінансування природоохоронної діяльності, аналіз структури формування та обґрунтування напрямів використання фондів охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні не достатньо висвітлені в наукових публікаціях, що потребує подальшого поглибленого вивчення.

Мета.

Метою досліджень є оцінка тенденцій надходжень та витрат обласного фонду охорони навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2019–2024 роках, з акцентом на роль екологічного податку, грошових стягнень та напрямів природоохоронної діяльності. Особлива увага приділяється аналізу витрат на поводження з відходами як одному з найдинамічніших і найактуальніших напрямів екологічного фінансування.

Методологія дослідження.

У дослідженні використовувалися методи системного і порівняльного аналізу та емпіричного дослідження. Збір даних проводився шляхом аналізу наукових публікацій, нормативно-правової бази та інформаційних матеріалів державної служби статистики України. За допомогою використання методів аналізу і синтезу, а також статистичного методу проведено дослідження тенденцій надходжень та витрат фонду охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні. При формулюванні висновків застосовано абстрактно-логічний метод.

Результати.

Фінансування охорони довкілля та відтворення природних ресурсів є важливим елементом фінансової політики будь-якої країни. Актуальним є регіональний рівень, оскільки вирішення екологічних проблем найефективніше провадиться саме на ньому. На регіональному рівні фонди охорони навколишнього природного середовища створюються та функціонують як частина місцевих бюджетів, а також за рахунок коштів підприємств, які здійснюють платні заходи, пов'язані з використанням природних ресурсів, та інших джерел. Їх діяльність регулюється законодавством України, зокрема Законами «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року №1264-XII [6] та «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 р. №280/97-ВР [7].

Відповідно до чинного законодавства кошти екологічних фондів мають використовувати виключно за цільовим призначенням, тобто для фінансового забезпечення природоохоронних заходів, перелік яких прописаний Постановою КМУ № 1147 від 17.09.1996 (в редакції від 06.06.2025) «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» [8].

Структура надходжень коштів до Тернопільського обласного фонду охорони навколишнього природного середовища (далі ФОНС) за 2019-2024 рр. включає екологічний податок та грошові стягнення. Загалом за шість років до фонду надійшло 72 148,1 тис. грн, з яких:

- ~ 45 505,2 тис. грн становив екологічний податок;
- ~ 26 642,9 тис. грн грошові стягнення.

У 2019 р. загальні надходження були найнижчими й становили близько 6,7 млн грн, а от в наступному спостерігалось незначне зростання (до 7,0 млн грн). Різке збільшення надходжень у 2021 р. було зумовлено значним приростом грошових стягнень (більше ніж у 7 разів) порівняно з попереднім роком. Таким чином обсяги надходжень досягли 10 381,0 тис. грн, що забезпечило загальну суму у 16,4 млн грн (табл. 1).

Таблиця 1. Надходження коштів до Тернопільського обласного ФОНС*

Рік	Екологічний податок	Грошові стягнення	Разом
2019	4939,8	787,0	6 726,8
2020	5670,7	1365,6	7 036,3
2021	5995,4	10381,0	16 376,4
2022	7516,0	3472,0	10 988,0
2023	8846,2	5873,4	14 719,6
2024	12 537,1	4763,9	17 301,0
Разом	45 505,2	26 642,9	72 148,10

*Джерело: сформовано за даними [9].

У 2022 р. динаміка знизилася, і загальні надходження скоротилися до 11,0 млн грн, головним чином через спад у розмірі грошових стягнень. У 2023 р. знову відзначається зростання до 14,7 млн грн завдяки майже подвоєнню обсягів стягнень, а у 2024 р. встановлено рекордний показник – 17,301 млн грн, при цьому домінуючим джерелом був екологічний податок, який сягнув більше 12,5 млн грн.

Таким чином, аналіз засвідчує нестабільність динаміки грошових стягнень, що зумовлює коливання загальних надходжень. Водночас екологічний податок демонструє поступову тенденцію

до зростання і стає ключовим джерелом наповнення фонду. Це вказує на посилення ролі податкових механізмів у фінансуванні природоохоронних заходів, тоді як обсяги штрафних надходжень залежать від практики контролю й накладання санкцій.

За даними Головного управління статистики у Тернопільській області у таблиці 2 подано витрати на охорону навколишнього природного середовища у Тернопільській області у 2024 р. Загальний обсяг фінансування становив 93 045,6 тис. грн, з яких на капітальні інвестиції припало 16 637,0 тис. грн, а на поточні витрати – 76 408,6 тис. грн. Варто зауважити, що в структурі капітальних інвестицій відсутні витрати на капітальний ремонт, тобто кошти спрямовувалися виключно на нові інвестиційні проекти.

Таблиця 2. Витрати на охорону навколишнього природного середовища по районах у 2024¹ році (у фактичних цінах; тис. грн)*

	Усього	У тому числі		
		капітальні інвестиції		поточні витрати
		усього	з них витрати на капітальний ремонт	
Тернопільська область	93045,6	16637,0	–	76408,6
райони				
Кременецький	10766,7	–	–	10766,7
Тернопільський	50300,8	16497,8	–	33803,0
Чортківський	31978,1	139,2	–	31838,9

*Джерело: сформовано за даними [9].

Примітка: ¹Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування становив 80,5%). Дані можуть бути уточнені.

Найбільша частка витрат зосереджена у Тернопільському районі – понад 50,3 млн грн, що становить більше половини загального обсягу по області. Із цієї суми майже 16,5 млн грн спрямовано на капітальні інвестиції, тоді як понад 33,8 млн грн становили поточні витрати. Це свідчить про те, що в районі поєднується як підтримка поточних природоохоронних заходів, так і розвиток інфраструктури через інвестування.

В Чортківському районі витрачено понад 31,98 млн грн, з яких лише 139,2 тис. грн становили капітальні інвестиції, а решта 31,84 млн грн – поточні витрати. Це показує, що основний акцент тут робиться на підтримці існуючих екологічних процесів, а розвиток нових проектів має мінімальне фінансування.

Кременецький район характерний найменшими обсягами витрат – 10,77 млн грн, причому всі вони були поточними, без здійснення капітальних інвестицій. Це може вказувати на відсутність нових екологічних проектів або інвестиційної активності в регіоні.

Таким чином, аналіз засвідчує нерівномірність фінансування природоохоронних заходів у межах області. Тернопільський район концентрує найбільшу частину ресурсів і балансує між поточними витратами та інвестиціями, тоді як Чортківський і Кременецький переважно обмежуються підтримкою існуючих напрямів без значних інноваційних вкладень. Це може впливати на ефективність і динаміку реалізації екологічної політики в різних районах Тернопільської області.

Загалом, у таблиці 3 відображено динаміку поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища у Тернопільській області за 2006-2024 рр. з деталізацією за напрямками природоохоронної діяльності. Особливий інтерес становить колонка «поводження з відходами», яка демонструє суттєві коливання даних обсягів фінансування протягом аналізованого періоду.

У перші роки, з 2006-го по 2010-й, витрати на поведження з відходами коливалися у межах 3,3-7,7 млн грн, що свідчить про стабільний, але обмежений рівень інвестування у цей напрям. У 2011 р. спостерігається помітне скорочення фінансування до 5,4 млн грн, тоді як у 2012-2013 рр.

відбувається різке зростання: до майже 8,2 та 9,0 млн грн, відповідно. Це може пояснюватися запуском або розширенням програм у сфері поводження з твердими побутовими відходами.

Таблиця 3. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронної діяльності (у фактичних цінах, тис. грн)*

Роки	Усього	У тому числі на					
		охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	очищення зворотних вод	поводження з відходами	захист і реабілітацію грунту, підземних і поверхневих вод	збереження біорізноманіття і середовища існування	інші
2006	28370,4	20056,0	3588,5	3355,8	364,4	812,6	193,1
2007	13335,1	634,3	4700,0	6827,9	190,2	654,7	328,0
2008	16955,6	885,9	6698,2	6253,0	1749,0	817,2	552,3
2009	18882,3	914,1	7060,7	7741,2	1793,4	1026,5	346,4
2010	17061,9	998,9	7222,9	6825,1	470,8	1212,2	332,0
2011	14448,7	383,4	6330,6	5412,4	716,0	1244,0	362,3
2012	19711,2	4878,2	4848,5	8197,7	106,4	1309,7	370,7
2013	18348,5	3138,8	4382,5	8990,9	300,4	1394,4	141,5
2014	15074,8	3125,0	5504,0	4532,7	242,3	1524,9	145,9
2015	14139,2	761,7	3808,4	6989,3	1843,4	714,9	21,5
2016	12855,5	617,3	4042,8	7100,4	479,0	593,1	22,9
2017	12649,6	516,1	4223,8	7267,1	–	631,8	10,8
2018	17677,3	548,3	6157,3	8144,5	2075,2	747,5	4,5
2019	19811,8	947,0	5795,8	10168,7	1546,5	1347,4	6,4
2020	36403,8	701,3	11077,9	21301,5	1730,5	1579,5	13,1
2021 ¹	48716,7	903,5	7693,7	26311,8	1078,4	12729,3	–
2022 ¹	44053,3	954,3	9063,8	20805,4	459,8	12768,7	1,3
2023 ¹	96786,5	1277,0	15365,8	68590,6	340,5	11206,3	6,3
2024 ¹	76408,6	1754,9	16105,0	43346,0	373,4	14739,0	90,3

*Джерело: сформовано за даними [9].

Примітка: ¹Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування становив 80,5%). Дані можуть бути уточнені.

У 2014-2017 рр. фінансування знову знижується до рівня в межах 4,5-7,3 млн грн, що пояснюється економічними труднощами та відсутністю масштабних інвестицій. Проте, вже з 2018 р. починається новий етап суттєвого зростання: 8,1 млн грн у 2018-му, 10,2 млн грн у 2019-му. Особливо різке збільшення спостерігається у 2020 р. – до понад 21,3 млн грн, що фактично вдвічі більше, ніж у попередньому році.

У 2021 р. витрати зростають ще швидше і досягають 26,3 млн грн, тоді як у 2022 р. відзначається спад до 20,8 млн грн. Найбільший стрибок зафіксовано у 2023 р. – 68,6 млн грн, що становить понад 70% усіх природоохоронних витрат року. Це рекордний показник, який підкреслює домінування напряму поводження з відходами у структурі витрат. У 2024 р. витрати знизилися до 43,3 млн грн, однак навіть цей рівень є вищим за всі показники до 2022 р.

Загалом аналіз показує, що витрати на поводження з відходами мають тенденцію до зростання з різними піковими значеннями у 2020, 2021 та 2023 роках. Це свідчить про те, що саме управління відходами поступово стає ключовим напрямом природоохоронної діяльності, відображаючи актуальність проблеми перевантажених сміттєзвалищ, потреби у будівництві сучасних полігонів та сміттєпереробних підприємств, а також загострення проблеми будівельних

відходів, спричинених воєнними діями.

При впровадженні державної системи управління відходами важливим є вдосконалення та гармонізація вітчизняної нормативно-правової документації з міжнародними правилами та стандартами щодо впровадження безпечних методів і технологій на всіх стадіях поводження з відходами.

Висновки і перспективи.

Проведений аналіз формування і використання коштів фонду охорони навколишнього природного середовища у Тернопільській області за останні роки дозволяє зробити низку важливих висновків:

- надходження до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища характеризуються нестабільною динамікою, що зумовлено коливаннями у розмірах грошових стягнень. Водночас, екологічний податок демонструє поступове зростання, що свідчить про посилення ролі податкових механізмів у забезпеченні екологічного фінансування.

- структура витрат на охорону довкілля у 2024 році вказує на домінування поточних витрат над капітальними інвестиціями, що може обмежувати розвиток нових екологічних проєктів. Серед всіх районів області тільки в Тернопільському районі акумулюється найбільша частка фінансування інвестиційних вкладень, що свідчить про поєднання підтримки щоденних заходів із інвестиційною активністю, тоді як для інших районів характерна обмежена частка вкладень в інвестиційну складову.

- серед поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища напрям поводження з відходами поступово перетворюється на пріоритетний. Рекордні показники у 2020, 2021 та особливо у 2023 роках свідчать про загострення проблеми сміттєзвалищ, потребу у модернізації інфраструктури та актуальність екологічної безпеки в умовах воєнних викликів.

Загалом, результати дослідження підтверджують необхідність подальшого дослідження особливостей стратегічного планування екологічного фінансування, посилення інвестиційної складової та вдосконалення механізмів контролю за використанням коштів. В перспективі це дозволить забезпечити ефективну реалізацію природоохоронної політики на регіональному рівні та сприятиме сталому розвитку територій.

Список використаних джерел

1. Веклич О. О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 60-74
2. Глухова В. І. Екологічний фонд як джерело державного фінансового забезпечення охорони природи. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 22/2. Дніпропетровськ: ПДАБА. 2009. С. 251-257.
3. Гордей О. Д., Биховченко В. П., Суханова А. В., Новицька О. В. Державні цільові фонди: навч. посіб. Ірпінь, 2018. С. 290.
4. Конєва І. І. Державна фінансова підтримка природоохоронної діяльності в Україні. *Регіональна економіка та управління*. 2020. №1 (27). С. 119-123.
5. Бабіченко В. В., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Бюджетне фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища в Україні. *Облік і фінанси*. 2021. №3 (93). С. 39-47.
6. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України за станом на 08 серп. 2025 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення : 25.07.2025).
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України за станом на 31 жовт. 2025 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 25.07.2025).
8. Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постановою КМУ за станом на 06 черв. 2025 р. : від 17.09.1996 №1147-96-п. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text> (дата звернення : 25.07.2025).
9. Головне управління статистики у Тернопільській області URL :

<https://www.te.ukrstat.gov.ua/statinfoNS.html> (дата звернення : 25.07.2025)

Статтю отримано: 29.07.2025 / Рецензування 13.09.2025 / Прийнято до друку: 30.09.2025

Vasyl Faifura

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Department of Ecology and Health Care
Educational and Scientific Institute of Innovation, Nature Management and Infrastructure
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
E-mail: v.faifura@wunu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4040-0028

Borys Sydoruk

Dr. Sci. (Econ.), Senior Research Fellow, Professor
Department of Ecology and Health Care
Educational and Scientific Institute of Innovation, Nature Management and Infrastructure
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
E-mail: b_sidoruk@ukr.net
ORCID: 0000-0002-7705-6489

Iryna Liubezna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Department of Ecology and Health Care
Educational and Scientific Institute of Innovation, Nature Management and Infrastructure
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine
E-mail: liubeznairina@gmail.com
ORCID: 0009-0005-7621-3170

FEATURES OF THE FORMATION OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION FUND AT THE REGIONAL LEVEL

Abstract

Introduction. In the context of regional development, regional environmental protection funds play an important role, accumulating funds from various sources – environmental tax, monetary charges, investment revenues. Analysis of the structure, dynamics of financing and expenditures of such funds allows us to assess the effectiveness of environmental policy, identify priority areas of expenditure, and determine the potential for improving mechanisms for resource provision of environmental protection activities.

Methods. The study used methods of systemic and comparative analysis and empirical research. Data collection was carried out through the analysis of scientific publications, regulatory framework and information materials of the State Statistics Service of Ukraine. Using the methods of analysis and synthesis, as well as the statistical method, a study of trends in revenues and expenditures of the Environmental Protection Fund at the regional level was conducted. The abstract-logical method was used when formulating conclusions.

Results. The analysis conducted shows the instability of the dynamics of monetary collections to the Environmental Protection Fund of Ternopil region in the last 5 years, which causes fluctuations in its total revenues. The results of the study revealed uneven funding of environmental protection measures within the region. The analysis carried out shows that in the structure of environmental protection costs, it is the costs of waste management that tend to grow with sharp peak values in certain years.

Discussion. The results of the study confirm the need for further research into the specifics of strategic planning of environmental financing, strengthening the investment component, and improving mechanisms for controlling the use of funds. In the future, this will ensure the effective implementation of environmental policy at the regional level.

Keywords: environmental protection costs, environmental protection measures, regional level, waste management, environmental protection fund.

References

1. Veklych, O.O. (2016). Pershi pidsumky finansovo-byudzhetnoyi detsentralizatsiyi ekolohichnoho opodatkuвання [The first results of financial and budgetary decentralization of environmental taxation]. *Ekonomika Ukrainy* [Economy of Ukraine], 3, 60-74. [in Ukr.].
2. Hlukhova, V.I. (2009). Ekolohichnyy fond yak dzhерelo derzhavnogo finansovoho zabezpechennya okhorony pryrody [Ecological fund as a source of public financial support for nature protection]. *Ekonomichnyy prostir* [Economic Space], 22/2, 251-257. [in Ukr.].
3. Hordey, O.D., Bykhovchenko, V.P., Sukhanova, A.V., & Novytska, O.V. (2018). *Derzhavni tsilovi fondy* [State trust funds]. Irpin.
4. Konyeva, I.I. (2020). Derzhavna finansova pidtrymka pryrodookhoronnoyi diyalnosti v Ukraini [State financial support of environmental activities in Ukraine]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnya* [Regional Economy and Management], 1 (27), 119-123. [in Ukr.].
5. Babichenko, V.V., Hlukhova, V.I., & Kravchenko, Kh.V. (2021). Biudzhette finansuvannya sfery okhorony navkolyshnoho pryrodnogo seredovyscha v Ukraini [Budget financing of the environmental protection sphere in Ukraine]. *Oblik i finansy* [Accounting and Finance], 3, (93), 39-47. [in Ukr.].
6. Zakon Ukrainy Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnogo seredovyscha: pryiniaty 25 cherv. 1991 roku №1264-XII. (2025, August 8). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 41, 546. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
7. Zakon Ukrainy Pro mistseve samovriaduvannya v Ukraini: pryiniaty 21 trav. 1997 roku №280/97-BP. (2025, October 31). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 24, 170. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Postanova KМУ Pro zatverdzhennia pereliku vydiv diialnosti, shcho nalezhat do pryrodookhoronnykh zakhodiv: pryiniaty 17 veres. 1996 roku №1147-96-n. (2025, June 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text>.
9. Holovne upravlinnia statystyky u Ternopilskii oblasti. Retrieved from <https://www.te.ukrstat.gov.ua/statinfoNS.html arskyh-uhid/>

Received: 07.29.2025 / Review 09.13.2025 / Accepted 09.30.2025

